

SABAHATTIN ALI

Madonna met bontjas

ROMAN

Vertaald uit het Turks door Erdal Balci

Mijnheer Raif knikte met snelle bewegingen om duidelijk te maken dat hij dat wel wist en gebaarde ze nog een keer weg te gaan.

Terwijl de beide vrouwen mij met vragende blik aankeken, verlieten ze de kamer. Mijnheer Raif wees vervolgens naar het pakketje in mijn hand. Ik had er niet meer aan gedacht sinds ik in de kamer was.

‘Heb je alles meegenomen?’

Ik begreep hem eerst niet en keek hem verwonderd aan. Was die hele vertoning hiervoor geweest? De zieke keek me nog steeds met nieuwsgierige blik aan.

Toen pas dacht ik weer aan het schrift met de zwarte kaft. Dat had ik nog niet eens opengemaakt, laat staan dat ik me had afgevraagd wat erin stond. Het was nooit bij me opgekomen om te denken dat mijnheer Raif zoiets zou hebben.

Snel opende ik het pakketje en legde de handdoek en de andere voorwerpen op een stoeltje achter de deur. Toen nam ik het schrift in mijn handen en liet het aan mijnheer Raif zien:

‘Wilt u dit hebben?’

Hij knikte ter bevestiging.

Rustig bladerde ik er doorheen. Ik werd gegrepen door een onweerstaanbare nieuwsgierigheid. De bladzijden zaten vol met grote, slordig en haastig geschreven regels. Ik wierp een blik op de eerste bladzijde. Aan de rechterzijde stond de datum 20 juni 1933 en meteen daaronder kwamen de volgende woorden:

‘Gisteren overkwam mij iets vreemds dat me een aantal gebeurtenissen van tien jaar geleden in herinnering bracht...’

Wat daaronder stond kon ik niet lezen. Mijnheer Raif had weer zijn arm uitgestoken en hield mijn hand vast.

‘Niet lezen!’ zei hij en wees met zijn hoofd naar de andere kant van de kamer. Hij prevelde: ‘Gooi het daarin!’

Ik keek in de richting waarin hij wees en zag de rood-gloeiende kachel.

‘In de kachel?’

‘Ja!’

Ik was nu alleen maar nieuwsgieriger geworden. Het was voor mij ondenkbaar het schrift van mijnheer Raif te vernietigen.

‘Dat kan toch niet, mijnheer Raif,’ zei ik. ‘Dat is toch zonde? Hoe zinnig is het om een schrift te verbranden dat lange tijd als een vriend voor u was?’

‘Het dient geen doel meer!’ zei hij en wees wederom in de richting van de kachel. ‘Het is niet meer nodig!’

Ik begreep dat ik hem niet op andere gedachten kon brengen. Zijn ziel die hij voor iedereen had verborgen, had hij waarschijnlijk in dit schrift gestopt en hij wilde niet dat deze na zijn dood nog zou voortbestaan.

Ik voelde een grenzeloos mededogen voor deze man die niets van zichzelf wilde achterlaten en zijn eenzaamheid met zich wilde meenemen.

‘Ik begrijp u, mijnheer Raif!’ zei ik. ‘Ja, ik begrijp u heel goed. U heeft gelijk dat u de mensen het meest eigene wilt la-

ten behouden. Het is ook juist dat u dit schrift wilt verbranden. Maar mag ik het misschien niet één dag meenemen?’

Hij keek me aan met een vragende blik.

Ik schoof naderbij en probeerde mijn doel te bereiken door al mijn gevoelens van sympathie en mededogen die ik had voor hem te laten blijken.

‘Mag ik dit schrift voor één nacht, alleen vannacht bij me houden? We zijn nu zo lang vrienden, nooit heeft u iets persoonlijks over uzelf verteld. Is het niet normaal dat ik nieuwsgierig ben naar u? Is het zo noodzakelijk dat u zich ook voor mij verbergt? Voor mij bent u de meest waardevolle persoon in de wereld. Wilt u ondanks dat mij achterlaten met het gevoel dat ik in uw ogen net als alle anderen helemaal niets voorstel?’

Ik stond op het punt te gaan huilen. Met een trillende borstkas ging ik door met praten. Alle frustratie die zich zo lang in mij had opgekropt omdat hij mij op afstand had gehouden, kwam nu naar buiten.

‘Dat u mensen niet vertrouwt, daar heeft u misschien gelijk in. Maar bestaan er dan helemaal geen uitzonderingen? Is dat niet mogelijk? Vergeet niet dat ook u een van deze mensen bent. Wat u doet kan weleens een uiting van egoïsme zijn.’

Ik bedacht me dat je zo niet kon praten tegen een ernstig zieke en zweeg. Hij praatte ook niet. Met een laatste inspanning zei ik:

‘Meneer Raif, u moet proberen mij te begrijpen! Ik sta aan het begin van de weg die u al heeft afgelegd. Ik wil de

mensen leren kennen en wil vooral weten wat de mensen u hebben aangedaan.'

Hij schudde zijn zieke hoofd heen en weer en onderbrak mij: 'Nee, nee,' zei hij, 'De mensen hebben me niets aan gedaan ... Helemaal niets ... Het ligt aan mij ... Aan mij.'

Opeens hield hij op met praten en zijn kin viel op zijn borst. Hij ademde sneller. Het was duidelijk dat deze hele scène hem had vermoeid. Ik voelde op mijn beurt een enorme geestelijke vermoeidheid. Ik dacht eraan om het schrift in de kachel te gooien en weg te lopen. De zieke opende weer zijn ogen:

'Niemand treft blaam ... Zelfs mij niet!'

Hij kon niet verder praten. Hij moest hoesten. Uiteindelijk wees hij met zijn ogen naar het schrift en zei:

'Lees maar, je zult er wel achterkomen!'

Alsof ik op deze woorden had gewacht, stak ik het schrift met de zwarte kaft meteen in mijn zak.

'Morgenochtend zal ik het terugbrengen en het voor uw ogen in brand steken!' zei ik. Hij leek zijn strenge houding van daarnet te hebben laten varen en zei: 'Doe maar wat je goed dunkt,' en haalde zijn schouders op. Ik begreep dat hij ook de band met dit schrift, dat ongetwijfeld de belangrijkste gebeurtenissen van zijn leven bevatte, had verbroken. Ik boog me over hem heen en kuste ten teken van afscheid zijn hand. Toen ik aanstalten maakte om op te staan liet hij mij niet los, maar trok me naar zich toe en kuste me eerst op mijn voorhoofd en daarna op mijn wangen. Toen ik mijn hoofd ophief, zag ik dat er tranen

over zijn wangen rolden. Mijnheer Raif deed geen enkele moeite om ze te verbergen of ze weg te vegen en keek mij aan zonder met zijn ogen te knippen. Ook ik kon me niet inhouden en begon te huilen: het stille huilen dat alleen bij een groot en echt verdriet voorkomt. Ik wist dat het moeilijk zou zijn om afscheid van hem te nemen. Maar ik had niet kunnen weten dat het zo verschrikkelijk, zo pijnlijk zou zijn.

Mijnheer Raif bewoog weer een beetje zijn lippen. Met een stem die nauwelijks te horen was, zei hij:

‘Lieve jongen, we hebben nooit een echt gesprek kunnen voeren ... Wat spijtig.’ Hij sloot zijn ogen.

We hadden afscheid genomen van elkaar. Om de mensen te ontwijken die voor de deur stonden te wachten, rende ik zo snel mogelijk door de gang en stormde naar buiten. De koude wind maakte mijn wangen droog. Steeds bleef ik maar herhalen: ‘Wat spijtig ... Wat spijtig.’

In het hotel lag mijn kamergenoot al te slapen. Ik kroop in bed en deed het lampje bij mijn bed aan en begon onmiddellijk in het schrift met de zwarte kaft van mijnheer Raif te lezen.

20 juni 1933

Gisteren overkwam mij iets vreemds dat me een aantal gebeurtenissen van tien jaar geleden in herinnering bracht die ik voor altijd achter me dacht te hebben gelaten. Nu weet ik dat ik ze altijd met me mee zal dragen ... Eén toe-

vallige ontmoeting en ik was gewekt uit die jarenlange slaap, uit die lethargische toestand waaraan ik langzaam gewend was geraakt. Ik zou liegen als ik zou zeggen dat ik gek was geworden of dat het mijn dood was. Mensen weten hetgeen waarvan ze eerst verwachten dat het ondraaglijk is, veel beter te doorstaan dan ze denken ... En ook ik zal dit weer doorstaan ... Maar hoe? Wat voor een marteling zal de rest van mijn leven zijn? Maar ik zal het allemaal doorstaan ... Zoals ik tot nu toe altijd alles doorstaan heb.

Maar ik zal niet meer in staat zijn te zwijgen. Ik wil wat vertellen ... Ik wil veel vertellen ... Maar aan wie? Is er op deze hele, grote wereld iemand die net zo eenzaam is als ik? Ik kan me niet herinneren in de afgelopen tien jaar met iemand echt gesproken te hebben. Ik heb me van de mensen afgekeerd en iedereen ver van me gehouden. Kan ik me vanaf nu anders gedragen? Nee, veranderen is onmogelijk. Dat zou ook geen zin hebben ... Blijkbaar moest het allemaal zo gebeuren. Maar kon ik maar de woorden vinden ... Kon ik maar mijn hart luchten, al was het maar bij één iemand ... Zelfs als ik iemand in vertrouwen zou kunnen nemen ... Zou ik dan zo iemand vinden? Ik ben te moe om te zoeken ... Daarom heb ik dit schrift gekocht ... Als ik ook nog maar een beetje hoop had iemand te vinden, dan zou ik me toch niet aan het schrijven zetten, waaraan ik zo'n hekel heb? Maar de mens wil nu eenmaal uitdrukking geven aan wat in hem leeft ... Als ik de gebeurtenis van gisteren niet had meegemaakt ...